Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1869. Wydano i rozesłano dnia 22. Czerwca 1869. **VIII. Część.**

Nr. 22.

Ustawa z dnia 13. Maja 1869. r.,

o obronie krajowej (landwerze) dla zastąpionych w Radzie Państwa królestw i krajów.

Zgodnie z uchwałą obódwu Izb Rady Państwa, rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Landwera zastąpionych w Radzie Państwa królestw i krajów stanowi część siły zbrojnej (§. 2. ustawy o sile zbrojnej z dnia 5 Grudnia 1868. roku, Dziennik ustaw Państwa nr. 151.). Jest ona powołaną w czasie wojny do wspierania armii stałej i do wewnętrznej obrony, a w czasie pokoju wyjątkowo także do utrzymania wewnętrznego porządku i bezpieczeństwa (§. 8. ust. o sile zbrojnej).

§. 2.

Zwołanie i uruchomienie całej landwery lub części tejże w razie zachodzącego niebezpieczeństwa wojny, jakoteż w czasie pokoju dla utrzymania porządku i bezpieczeństwa wewnątrz, może nastąpić tylko na rozkaz Cesarza, kontrasygnowany przez odpowiedzialnego Ministra Obrony krajowej (§. 10. ust. o sile zbrojnej).

§. 3.

W razie wojny może być landwera wyjątkowo użytą także poza ogólnym obrębem zastąpionych w Radzie Państwa królestw i krajów, do czego jednak potrzebną jest osobna ustawa państwowa. Jeźliby zaś Rada

Państwa nie była zebraną, a zwłoka groziła niebezpieczeństwem, może być zarządzonem użycie landwery poza obrębem rzeczonych królestw i krajów z zastosowaniem postanowień §. 14. zasadniczej ustawy Państwa z d. 21. Grudnia 1867. r. (nr. 141. Dz. ust. Państwa.)

§. 4.

Landwera będzie uzupełniana:

a) wcielaniem w szeregi rezerwistów po dopełnieniu obowiązkowej służby w armii, tudzież zanotowanych do rezerwy zastępczej, którzy przekroczyli już 30sty rok wieku;

b) bezpośredniem przydzielaniem obowiązanych do służby wojskowej;

c) takimi ochotnikami, którzy uczynili zadość swojemu obowiązkowi stawienia się, i nie są obowiązani do służby przy landwerze, ale są jeszcze zdatnymi do służby (§. 15. ust. o sile zbrojnej).

§. 5.

Do wstąpienia do landwery potrzebne jest:

a) prawo obywatelstwa w zastąpionych w Radzie Państwa królestwach i krajach;

b) umysłowe i fizyczne uzdolnienie, tudzież wzrost taki, jak dla armii stałej (§. 16. ust. o sile zbrojnej).

§. 6.

Obowiązkowa służba przy landwerze trwa:

a) dwa lata dla tych, którzy po dopełnieniu obowiązkowej służby w armii stałej, lub też w rezerwie zastępczej, przeniesieni będą do landwery (§. 4. *a*);

b) dwanaście lat dla tych, którzy jako obowiązani do służby wojskowej bezpośrednio wcieleni zostaną do landwery (§. 4. *b*);

c) dwa lata, wypadkowo na czas wojny, dla ochotników (podług §. 4. *c*).

§. 7.

Landwera zastąpionych w Radzie Państwa królestw i krajów, nie licząc Tyrolu i Forarlbergu, składa się z 79 batalionów i z jednego lub dwu szwadronów na każdy okręg rekrutacyjny pułku konnego (§. 12. ust. o sile zbr.).

O ile z uwzględnieniem właściwości pojedynczych krajów mają być formowane bataliony landwery jako bataliony strzeleckie, tudzież utwarzane szwadrony ułanów lub dragonów landwery, postanowi to Ministerstwo z przyzwoleniem Cesarza w drodze rozporządzeń, pozostawiając prawo ustanowienia kosztów prawodawstwu państwowemu.

Te bataliony i szwadrony otrzymają numera bieżące podług krajów, i będą nazywane podług kraju i swego okręgu rekrutacyjnego.

Liczba batalionów i szwadronów landwery może być powiększoną tylko za przyzwoleniem Cesarza i za zgodną uchwałą Rady Państwa.

§. 8.

Komendy jeneralne i wojskowe są oraz komendami landwery dla korpusów landwery swojego okręgu podług zasad istniejących dla armii stałej.

§. 9.

Każdy okręg rekrutacyjny, wyjąwszy Tyrol i Forarlberg, dzieli się z uwzględnieniem ile możności podziału politycznego i liczby ludności na dwa batalionowe okręgi landwery. Dawne obwody, raguzański i skodzański w królestwie Dalmacyi, tworzą razem jeden batalionowy okręg landwery.

Każdy batalionowy okręg landwery dzieli się na cztery okręgi kompanijne. Podział tych okręgów batalionowych i kompanijnych uskutecznia Minister Obrony krajowej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, i za przyzwoleniem Cesarza.

Szwadrony landwery uzupełniają się z kilku okręgów batalionowych.

§. 10.

Oficerów i szeregowców w batalionach i szwadronach landwery należy już w czasie pokoju, podzieliwszy bataliony na kompanie, utrzymać w etacie i w ewidencyi.

Lista żołnierzy, przechodzących z artyleryi, z wojsk technicznych, z kompanij sanitarnych, od pociągów, wreszcie z oddziałów do umundurowania i zaopatrzenia armii, do landwery, ma być osobno utrzymywaną, i na wypadek wojny przeznaczeni są landwerzyści artyleryi do wzmocnienia artyleryi fortecznej, landwerzyści wojsk technicznych do twierdz lub też do technicznego przygotowania teatru wojny, a nakoniec landwerzyści korpusu sanitarnego, korpusów pociągowych, tudzież oddziałów do umundurowania i zaopatrzenia armii do zakładów rezerwowych i dosyłkowych w służbowym zakresie landwery.

Do utrzymywania etatu i ewidencyi, tudzież do zarządu zasobami magazynowemi dla batalionów i szwadronów landwery, istnieje w głównem miejscu każdego okręgu batalionowego bióro ewidencyjne landwery złożone:

z 1 kapitana,
z 4 feldweblów dla okręgów kompanijnych,
z 4 landwerzystów i
z 1 rusznikarza.

§. 11.

Zasoby umundurowania, rynsztunku, broni, tudzież amunicyi tarczowej i musztrowej mają być przechowywane w głównych miejscach okręgów batalionowych landwery (§. 10.) przy pomocy zwierzchności gminnej.

§. 12.

Bataliony i szwadrony landwery mają być formowane jako korpusy taktyczne ile możności w takim samym stanie, jak bataliony i szwadrony stałej armii.

§. 13.

W czasie pokoju mogą wszystkie osoby, należące do landwery, z wyjątkiem umieszczonych przy biórach ewidencyjnych (§. 10.), oddawać się swoim zatrudnieniom cywilnym, wyjąwszy ten czas tylko, kiedy biorą udział w musztrach peryodycznych (§. 15.).

§. 14.

Przydzieleni do landwery rekruci (§. 4. *b*, *c*) będą musztrowani w czasie pokoju zwyczajnie przez ośm tygodni przy stojących w stacyi zakładowej korpusach armii własnego okręgu rekrutacyjnego. Gdzieby okoliczności wymagały innego postępowania, wydane będą odpowiednie rozkazy w drodze rozporządzeń.

§. 15.

Musztry pieszej landwery odbywają się po żniwach, i obejmują:

a) co drugi rok musztry batalionowe przez 14 dni, w ciągu których biorą bataliony na przemian udział w wielkich ćwiczeniach korpusów armii;

b) w latach, w których przypadają musztry batalionowe, ćwiczenia kompanii przez 14 dni, na które wcieleni bezpośrednio do landwery w ciągu pierwszych sześciu lat ich służby zwoływani być mogą wraz z potrzebnemi szarżami.

Konna landwera, która się składa tylko z wysłużonych ludzi, nie odbywa żadnych ćwiczeń.

Na prośbę batalionowych komendantów landwery mogą być odstawiani do ćwiczeń obrony krajowej oficerowie instrukcyjni i podoficerowie stałej armii.

§. 16.

Dla niezwołanych na musztry landwerzystów odbywają się co roku po żniwach w miejscu kompanijnem zgromadzenia kontrolne, które jednak nie mają trwać dłużej nad jeden dzień.

§. 17.

Przy pierwszem postawieniu landwery będzie utworzony jej korpus oficerów:

a) z przydatnych oficerów pensyonowanych;

b) z oficerów, którzy kwitowali z zatrzymaniem charakteru wojskowego, o ile takowi — wedle obowiązku swego do służby wojskowej — nie będą przydzieleni jako oficerowie rezerwowi do armii stałej;

c) z innych osób, nie obowiązanych do służby w armii, które ubiegają się o nominacyę na stopień oficerski przy landwerze, i posiadają uzdolnienie do tego;

d) z podoficerów landwery, którzy examin oficerski chlubnie złożyli, i zresztą zdolni są na oficerów.

Korpus oficerów landwery uzupełnia się normalnie:

a) przejściem oficerów czynnych ze stałej armii;

b) oficerami rezerwowymi, którzy ukończyli swoją obowiązkową służbę w armii i formalnie zostali wcieleni do landwery, albo też takimi, którzy należą jeszcze do stanu armii stałej i tylko dla pomocy przydzieleni będą do landwery (§. 21. ust. o sile zbrojnej);

c) stopniowem awansem w samej landwerze podług zasad istniejących dla stałej armii, zatem albo po złożeniu examinu, albo też bez niego w nagrodę za odznaczenie się wobec nieprzyjaciela, pod warunkiem potrzebnego zresztą uzdolnienia.

Przy rozdzielaniu oficerów landwery na bataliony i szwadrony potrzeba uwzględniać ile możności stałą ich siedzibę.

§. 18.

Oficerowie landwery stoją co do szarż swoich na równi z oficerami stałej armii; przy równym stopniu w szarży mają oficerowie stałej armii pierwszeństwo przed oficerami landwery.

§. 19.

Komenda w landwerze odbywa się w obrębie wszystkich zastąpionych w Radzie Państwa królestw i krajów w tym samym języku, co w armii stałej; sztandary batalionów landwery są równe białym sztandarom armii stałej, i mają po jednej stronie orła cesarskiego, a po drugiej dotyczący herb kraju.

Cechy odróżniające i odznaki wszystkich szarż, rynsztunek i uzbrojenie, tudzież przepisy służby i musztry dla landwery są takie same jak dla armii stałej.

Barwę i formę ubrania postanowi Ministerstwo za przyzwoleniem Cesarza w drodze rozporządzeń.

§. 20.

Oficerowie i szeregowcy landwery mają tylko w czasie pełnienia swojej służby prawo do żołdu, który w czasach pokoju, pogotowia i wojny jest taki sam jak w armii stałej.

§. 21.

Oficerowie landwery lub landwerzyści, którzy staną się kalekami w wojnie lub w ogóle w czynnej służbie, doznają tych samych względów, jakie istnieją w tej mierze dla armii stałej.

Te same uwzględnienia rozciągają się także na wdowy i sieroty po oficerach landwery, którzy polegli w walce z nieprzyjacielem, lub umarli w skutek ran odniesionych.

§. 22.

Ogólne koszta landwery, do których należą także dodatkowe płace pensyonowanych oficerów podczas pełnienia ich służby, ciążą w czasie pokoju na budżecie Ministra Obrony krajowej; koszta zaś wynikające z uruchomienia i użycia landwery w celach wojennych, będą pokrywane ze wspólnej dotacy państwowego Ministra Wojny.

§. 23.

Oficerowie i szeregowcy landwery, nie znajdujący się w czynnej służbie, podlegają we wszystkich swych stosunkach cywilnych, jakoteż w sprawach karnych i policyjnych, sądom i władzom cywilnym, i podpadają tym tylko ograniczeniom, które są uzasadnione w ustawie o sile zbrojnej, i potrzebne do utrzymania ewidencyi. Ci zaś, którzy zostają w czynnej służbie, podlegają wojskowym ustawom karnym i dyscyplinarnym, ale pod względem swoich stosunków cywilnych, nie odnoszących się do służby wojskowej, podlegają oni cywilnym ustawom i władzom. W tym względzie wydane będą bliższe postanowienia w osobnej ustawie (§. 53. ust. o sile zbrojnej).

Dla utrzymania ewidencyi obowiązani są oficerowie i szeregowcy landwery oznajmić każdą zmianę swego stałego miejsca pobytu przynależnemu biórowi ewidencyjnemu landwery, jakoteż temu, do którego obrębu się udają.

Landwerzystom ma być dozwolone w razie przesiedlenia się w okręg innego batalionu, jeżli o to upraszają, przeniesienie do dotyczącego batalionu (szwadronu).

Pod temi samemi warunkami mogą także oficerowie landwery zmieniać pomieszkanie swoje, ale ich przeniesienie do innego batalionu (szwadronu) zawisło od stosunków etatu i służby, i dla oficerów sztabowych potrzebną jest w tym względzie decyzya Cesarza, dla oficerów wyższych przyzwolenie Ministerstwa Obrony krajowej.

§. 24.

Wszyscy przebywający za granicą landwerzyści, skoro przypuszczać można, że musieli dowiedzieć się w drodze publicznej, iż Monarchii zagraża blizka wojna, i że nastąpiło już powołanie obrony krajowej, są obowiązani powrócić niezwłocznie do rodzinnego kraju i stawić się do rozporządzenia, nie oczekując osobnego wezwania (§. 53. ust. o sile zbrojnej).

§. 25.

Oficerowie landwery i landwerzyści, którzy w przeciągu naznaczonego terminu nie uczynią zadość wezwaniu na musztry lub do pełnienia służby, a nie zdołają usprawiedliwić zupełnie swojej nieobecności, mają być karani aresztem od jednego tygodnia do trzech miesięcy, za trzeciem zaś powtórzeniem winy, a w czasie wojny już za pierwszym razem, podpadają wyrokowi sądu wojennego. Piastowanie szarży jest w tym wypadku obciążającą okolicznością.

§. 26.

Do wychodźtwa potrzebują landwerzyści pozwolenia Ministra Obrony krajowej.

W razie zaniechania wychodźtwa powinien dotyczący landwerzystwa dopełnić reszty przerwanego swem uwolnieniem obowiązku służenia w landwerze.

W ciągu wojny nie może być udzielane pozwolenie do wychodźtwa.

§. 27.

Wszystkie sprawy landwery należą do zakresu działania Ministra Obrony krajowej, za krórego wysłuchaniem mianuje Cesarz do zarządzeń czysto wojskowych jednego z Jenerałów naczelnym Komendantem landwery.

Zakres działania Ministra Obrony krajowej obejmuje co do landwery głównie:

W czasie pokoju:

a) utrzymywanie ewidencyi stanu;
b) sprawy osobowe oficerów włącznie z wnioskami awansu na podstawie opinii naczelnego Komendanta obrony krajowej;
c) wszystkie sprawy osobowe szeregowców;
d) ubranie, rynsztunek i uzbrojenie;
e) zaopatrzenie;
f) umieszczenie;
g) przygotowanie do ćwiczeń peryodycznych;
h) rozprządzenia na wypadek użycia części landwery w interesie publicznego porządku i bezpieczeństwa (§. 1.).

W razie grożącej wojny i w ciągu tejże:

i) wszelkie środki do spiesznego zebrania sił landwery i ciągłego utrzymywania ich w pogotowiu do walki;
k) współdziałanie w razie, jeźli Wódz zażąda przygotowania kraju jako teatru wojny.

Minister Obrony krajowej może do wykonania wyżprzyznanego sobie zakresu czynności delegować wedle potrzeby dotyczący Rząd krajowy.

Do naczelnego Komendanta landwery należy:

1. kierownictwo wojskowego wykształcenia;
2. czuwanie nad karnością w czasie zwołania;
3. nadzór nad utrzymaniem ewidencyi stanu
4. nad zasobami wojennemi;
5. wykonywanie władzy dyscyplinarnej nad zostającymi w czynnej służbie oficerami i szeregowcami, i
6. dawanie opinii o nadchodzących od Komendantów landwery (§. 8.) lub Komendantów wojsk landwerskich propozycyach awansu, lub wnioskach w innych osobowych sprawach oficerów.

Komendant landwery (§. 8.) ma co do landwery swojego okręgu taki sam zakres działania, jaki powyżej przyznany jest naczelnemu Komendantowi landwery nad całą landwerą.

§. 28.

Raporty w sprawach landwery przedkłada Cesarzowi Minister Obrony krajowej.

Minister Obrony krajowej wydaje swoje rozporządzenia do władz landwery za pośrednictwem naczelnego Komendanta landwery, i odbiera tą samą drogą ich służbowe zawiadomienia.

Naczelny Komendant landwery może w sprawach wchodzących w swój zakres działania rozporządzać władzami i oddziałami landwery, ale jest obowiązany o ważniejszych zarządzeniach swoich uwiadamiać zarazem Ministra Obrony krajowej.

§. 29.

Podczas wojny podlega naczelny Komendant landwery i cała landwera Wodzowi, który używa ich odpowiednio celowi albo we własnych korpusach armii wyższego rzędu, albo też w połączeniu z wojskami stałej armii.

§. 30.

Cesarz mianuje oprócz naczelnego Komendanta landwery, (§. 27.) wszystkich potrzebnych jeszcze dla landwery w czasie wojny lub pokoju Jenerałów i oficerów sztabowych, po wysłuchaniu Ministra Obrony krajowej bezpośrednio; wyższych oficerów w czasie pokoju na wniosek Ministra Obrony krajowej (§. 28.), a podczas wojny na wniosek tego najwyższego Dowódzcy, pod którego rozkazami zostaje landwera.

§. 31.

Prawo kary dyscyplinarnej przysługa komendantom czynnych oddziałów landwery w tym samym stopniu, w jakim przyznane jest stojącym na równi

z nimi Komendantom w armii stałej. Naczelny Komendant landwery równa się w tym względzie Komenderującemu Jenerałowi.

§. 32.

Komendanci batalionów, dywizyj konnych lub samoistnych szwadronów landwery mają prawo, mianować szarże od feldwebla na dół, w miarę wprowadzenia w stan czynny podlegających im korpusów landwery, z zachowaniem przepisanego etatu.

§. 33.

Dla utrzymania państwowego Ministra Wojny w ciągłej świadomości wszystkich istniejących środków ku wspólnej obronie Monarchii, ma Minister Obrony krajowej uwiadamiać go peryodycznie o stosunkach etatu, ilości i jakości zasobów zbrojowniczych, o rozłożeniu oddziałów landwery, i o innych potrzebnych szczegółach, tyczących się landwery.

O stopniu wojskowego wykształcenia i o karności landwery ma naczelny Komendant landwery składać raporty państwowemu Ministrowi Wojny za pośrednictwem Ministra Obrony krajowej.

§. 34.

Oparte na przywilejach lub statutach istnienie rozmaitych zbrojnych korpusów mieszczańskich nie będzie tą ustawą o landwerze w żadnym względzie naruszone.

Charakter członka takiego korpusu mieszczańskiege nie uwalnia od dopełnienia obowiązku służby w armii stałej lub w landwerze.

§. 35.

Postanowienia względem dopełnienia obowiązku służby w landwerze w Tyrolu i Forarlbergu będą wydane w drodze prawodawstwa krajowego. (Art. III. ust. o sile zbrojnej).

§. 36.

Ustawa ta wchodzi zaraz po jej ogłoszeniu w moc obowiązującą, a wykonanie jej porucza się Ministrowi Obrony krajowej.

Wiedeń dnia 13. Maja 1869. r.

Franciszek Józef m. p.

Taaffe m. p.

Nr. 23.

Rozporządzenie c. k. galicyjskiego Prezydyum Namiestnictwa z dnia 14. Maja 1869. r. l. 2094,

względem upoważnienia c. k. Starostw powiatowych do wydawania certyfikatów wychodźtwa.

Podług artykułu IV. zasadniczej ustawy Państwa o powszechnych prawach obywateli Państwa z d. 21. Grudnia 1867. r. ograniczona jest wolność wychodźtwa ze strony Państwa tylko obowiązkiem służby wojskowej.

Austryaccy przeto obywatele Państwa, którzy nie są obowiązani do służby wojskowej, a chcą wyjść z kraju, nie potrzebują na to formalnego pozwolenia, i tylko na ich prośbę ma im być wydany certyfikat w takiej formie, że dotyczący wychodźca jest wykluczony z austryackiego stosunku państwowego.

Do wydawania takich certyfikatów w imieniu Namiestnictwa upoważnia się na mocy dekretu wysokiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z d. 5. Września 1868. r. l. 4131. c. k. Starostwa powiatowe.

Co do miejsc zaś posiadających własne statuta, w których sprawy władz politycznych pierwszej instancyi załatwia gmina, pozostawia się wydawanie wspomnionych certyfikatów Namiestnikowi.

Natomiast ci obywatele Państwa Austryackiego, którzy są obowiązani do służby wojskowej, a chcą wyjść z kraju, potrzebują na to pozwolenia władzy, którego udzielenie należy podług dekretu wysokiego Ministerstwa Obrony krajowej i Bezpieczeństwa publicznego z dn. 7. Lipca 1868. r. l. 1723. do zakresu działalności rzeczonego wysokiego Ministerstwa.

Possinger m. p.